

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI VAZIRLAR MAHKAMASI
HUZURIDAGI IMOM BUXORIY XALQARO
ILMIY-TADQIQOT MARKAZI
O'ZBEKISTON FALSAFA JAMIYATI

Международный научно-исследовательский центр Имам Бухари
при Кабинете Министров Республики Узбекистан
Философское общество Узбекистана

Imam Bukhari International Research Center under the Cabinet
of Ministers of the Republic of Uzbekistan
Philosophical Society of Uzbekistan

FALSAFA VA HAYOT XALQARO JURNAL

ФИЛОСОФИЯ И ЖИЗНЬ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ

PHILOSOPHY AND LIFE
INTERNATIONAL JOURNAL

Jurnal bir yilda 4
marta nashr qilinadi.

Журнал выходит
4 раза в год.

The journal is published
4 times in a year.

ISSN: 2181-9505
DOI: 10.26739/2181-9505

JULY | N° SI-2
AUGUST | 2021

15. Шарипов Абдухакимжон Зиёитдинович ЖАМИЯТ МОДЕРНИЗАЦИЯЛАШУВИ ЖАРАЁНИДА МИЛЛИЙ ҒОЯ ВА МАЪНАВИЙ ҚАДРИЯТЛАР ТРАНСФОРМАЦИЯСИ.....	144
16. Эргашева Махбуба Хотамбековна ЗАМОНАВИЙ ТАЪЛИМГА ТИЗИМЛИ ЁНДАШУВ.....	153
17. Югай Евгения Викторовна ЦИФРОВАЯ КУЛЬТУРА КАК ОБЪЕКТ СОЦИАЛЬНО- ФИЛОСОФСКОГО АНАЛИЗА.....	164
18. Қамбаров Абдумутал Аҳаджонович ФАЛСАФИЙ ТАФАККУР ТАРАҚҚИЁТИДА ИЛМИЙ ВА ДИНИЙ ҚАДРИЯТЛАРНИ ТАДҚИҚИ ВА МАЗМУН-МОҲИЯТИ ТАҲЛИЛИ.....	171
19. Махмудова Азиза Нугмановна ЗАМОНАВИЙ ФУҚАРОЛИК ЖАМИЯТИДА ШАХС ҲУҚУҚИЙ ИЖТИМОЙЛАШУВИДА ИЖТИМОЙ-ҲУҚУҚИЙ НАЗОРАТНИНГ ЎРНИ ВА АҲАМИЯТИ.....	180
20. Pulatov Jaxongir Nazirovich INSON TARAQQIYOTIGA OID G‘OYALARNING RIVOJLANISH DINAMIKASI.....	197
21. Йўлдошов Холмирзо Давронович НАЖМИДДИН КУБРО ТАЪЛИМОТИ ВА КУБРАВИЯ ТАРИҚАТИНИНГ ФАЛСАФИЙ АСОСЛАРИ.....	206

УДК: 323(575.1)316:1

Шарипов Абдухакимжон Зиёитдинович

фалсафа фанлари номзоди, доцент

Бухоро давлат университети,

e-mail: abduhakim-83@mail.ru

(Ўзбекистон, Бухоро)

ЖАМИАТ МОДЕРНИЗАЦИЯЛАШУВИ ЖАРАЁНИДА МИЛЛИЙ ҒОЯ ВА МАЪНАВИЙ ҚАДРИЯТЛАР ТРАНСФОРМАЦИЯСИ

 <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9505-2021-SI-2-15>

АННОТАЦИЯ

Ушбу мақолада ҳозирги даврда мамлакатимизда энг муҳим хусусиятларидан бири бўлган чуқур ижтимоий-иқтисодий ислохотлар жараёнида миллий ғояни ривожлантириш, ислохотларга ҳамоҳанглигини таъминлаш ва унинг мафкуравий ўзгаришларга таъсири, маънавий қадриятларнинг янгиланиш зарурати ижтимоий-фалсафий таҳлил қилинган. Янги Ўзбекистон миллий ғоясини ривожлантиришда мафкуравий трансформациянинг амалга оширилиши юзасидан айрим ўзига хос жиҳатлар ўрганилиб, тегишли хулосалар чиқарилган. Юртимизда тинч-тотувликни асраш, миллий қадриятларимизга содиқлик руҳини қарор топтиришнинг маънавий-мафкуравий асослари тадқиқ этилиб, бу борадаги келгуси вазифалар ҳақида мулоҳаза юритилган. Жаҳонда кечаётган мафкуравий кураш майдонларида ўзбек халқининг ғоявий рақобатбардошлигини таъминлаш ишига ўзининг муносиб ҳиссасини қўшадиган янги авлодини тарбиялаб вояга етказишга хизмат қилиши асосланган.

Калит сўзлар: глобаллашув, ижтимоий ислохотлар концепцияси, мафкуравий жараёнлар, оммавий маданият, глобал муаммо, янги Ўзбекистон, ғоявий трансформация, маънавий қадриятлар тизими

Шарипов Абдухакимжон Зиёитдинович

кандидат философских наук, доцент

(Ўзбекистон, Бухара)

ТРАНСФОРМАЦИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕИ И ДУХОВНЫХ ЦЕННОСТЕЙ В ПРОЦЕССЕ МОДЕРНИЗАЦИИ ОБЩЕСТВА

АННОТАЦИЯ

В данной статье проанализированы необходимость развития национальной идеи в процессе глубоких социально-экономических реформ, что является одной из важных черт современной нашей страны. значения. Исследованы некоторые специфические аспекты реализации идеологических изменений в развитии национальной идеи нового Узбекистана и сделаны соответствующие выводы. Изучены духовные и идеологические основы миротворчества в нашей стране, приверженность нашим национальным ценностям, рассмотрены дальнейшие

задачи в этом направлении. Идея о том, что в идеологической борьбе на мировой арене узбекский народ послужит воспитанию нового поколения, которое внесет достойный вклад в дело обеспечения идеологической конкурентоспособности обоснована на основе доводов.

Ключевые слова: глобализация, концепция социальных реформ, идеологические процессы, массовая культура, глобальная проблема, новый Узбекистан, идеологическая трансформация, система духовных ценностей.

Sharipov Abdukhakimjon Ziyoidtinovich,
PhD in Philosophy, Associate Professor
(Uzbekistan, Bukhara)

TRANSFORMATION OF NATIONAL IDEAS AND SPIRITUAL VALUES IN THE PROCESS OF MODERNIZATION OF SOCIETY

ABSTRACT

The following article analyzes the necessities of developing a national idea in the process of deep socio-economic reforms, the impacts of the values which are among the important features of our modern country. Some specific aspects of the implementation of ideological changes in the development of the national idea of the new Uzbekistan are studied and the corresponding conclusions are made. The spiritual and ideological foundations of peacemaking in our country, commitment to our national values are studied, and further tasks in this direction are considered. The idea that in the ideological struggle on the world stage, the Uzbek people will serve to educate a new generation that will make a worthy contribution to ensuring ideological competitiveness is substantiated based on the contributions of the members of the society.

Key words: globalization, the concept of social reforms, ideological processes, mass culture, global problem, new Uzbekistan, ideological changes, the system of spiritual values.

КИРИШ

Жаҳон ижтимоий-иқтисодий тараққиётида жадал суръатлар билан кечаётган глобаллашув жараёнларининг муштарак қисми сифатида намоён бўлаётган мафкуравий экспансия Шарқ мамлакатлари маданий ҳаётида муайян қийинчиликлар туғдирмоқда. Бу йўлда ҳар бир халқ, мамлакат ва миллатлар ўзига хос мураккаб даврни бошдан кечиришга, баъзан эса ислохотлардан қутилган самарадорликнинг зид ҳолатларига дуч келмоқда. Ғарбона урф-одат ва қадриятлар устувор бўлган, инсон ҳуқуқларини тенг таъминлаш ва уни адолатли ҳимоялаш зарурати устувор йўналиш бўлган мамлакатларда, хусусан, Япония, Корея, Малайзия ёки бошқа ривожланган Осиё давлатларида бу жараён маълум маънода текис кечаётган бўлса, ислом ақидалари ва маърифати барқарор бўлган айрим Шарқ мамлакатларида бу жараён сиёсий талафотлар, иқтисодий инқирозлар ва оғир йўқотишлар ҳисобига амалга оширилмоқда. [1]. Муҳими шуки, бу ўзгаришлар умумжаҳон глобаллашув жараёнининг ажралмас қисми сифатида муаммонинг самарали ечилишига асосий тўсиқ бўлиб қолмоқда.

Ғарбона индивидуализм, шахс эркинлиги ва маълум гуруҳ ёки табақа манфаатлар устуворлиги тамойилидан кескин фарқ қилувчи Шарқ халқларининг бош қадрияти - маънавий омиллар, инсон манфаатлари, орияти, виждони ҳисобланиб келган. Бу ҳақда қадимги Хитой донишманди Конфуций ижтимоий барқарорлик моддий бойликларнинг тенг тақсимланиши эмас, балки умумэтироф этилган ҳуқуқ ва манфаатларнинг тенг таъминланишида эканлигини қайд этади. [2, С.7]

Умуман олганда таъкидлаш жоизки, ғарбона демократик тамойиллар муайян маънавий қадриятларнинг қадрсизланиши, инсонийлик, эзгулик ва бунёдкорлик сингари тамойилларнинг бирмунча аҳамиятини йўқолишига олиб келса-да, юксак иқтисодий тараққиётга эришиш имкониятларини туғдирди. Аммо, иқтисодий фойда олиш, физиологик лаззатланиш эҳтиёжлари устуворлик қилган жамиятларда шахслараро муносабатлардаги самимият йўқлиги, маънавий қадриятларга амал қилмаслик кузатилиб, эзгулик, гуманизм ва одамийлик сингари тамойилларнинг ҳаётдаги аҳамияти сусайишига олиб келганлигини ҳам

унутмаслик керак. Мана шундай ахлокий инқироз халқлар ва миллатларда миллий ғояни шакллантириш ва уни ижтимоий ҳаёт қонунларига мослаб ривожлантиришни ижтимоий-маънавий эҳтиёж, зарурат даражасига олиб чиқди.

МАВЗУГА ОИД АДАБИЁТЛАР ТАҲЛИЛИ ВА ТАДҚИҚОТ УСУЛЛАРИ

Мана бугун мустақилликнинг 30 йиллиги арафасида мамлакатимиз ижтимоий ҳаётининг ҳар бир соҳасида ислохотлар қай даражада тўғри ва самарали, қай даражада халқ манфаатларини кўзлаб ўтказилгани ҳақида тасаввур ҳосил қилиш мумкин. Бу нафақат иқтисодий, балки ижтимоий-сиёсий аҳволга, тинчлик-осойишталик ва жамият маънавиятига ҳам тааллуқлидир.

Президент Шавкат Мирзиёев 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясига мувофиқ туб ислохотлар ўтказишнинг, мамлакатни ривожлантиришнинг янги концепцияси ҳақидаги муҳим ғояларни, асосий тамойилларни олға сурдилар. [3]. Бу ғоялар ўз мустақил тараққиёт йўлимизни жаҳон ҳамжамиятининг ривожланиш йўлига мувофиқ белгилаб олишимиз лозимлигини, Барқарор ривожланиш мақсадларига ҳамоҳанг бўлишини, мамлакатимиз иқтисодиётининг мавжуд даражаси ҳамда потенциал имкониятига, халқимизнинг тарихий анъаналари, маънавий мероси асосида бўлиши кераклигини ифодалайди. Давлатимиз бошлиғининг назарий изланишлари, мулоҳаза ва хулосалари, амалий фаолияти тарихий вазият Ўзбекистон олдида қўйган талабга, чақириққа нисбатан муносиб жавоб бўлди. Мамлакатимиз тараққиёт йўлининг асосланиши, бу ҳақдаги фикрлар, ғоялар, тамойиллар тизими муаллифининг раҳбар ва прагматик шахс сифатидаги назарий ва амалий кашфиётига айланди.

Таҳлил этилган соҳалар ва йўналишларнинг ҳар бири бўйича ислохотлар ўтказиш ва босқичма-босқич чуқурлаштириб бориш масалалари доимий эътиборда бўлмоқда. Юртбошимизнинг Олий Мажлисга Мурожаатномалари ва ҳукумат йиғилишларида қилган дастурий маърузаларида, жамоатчилик билан учрашувларда янги Ўзбекистон тараққиётининг долзарб масалалари таҳлил этилмоқда. [4]. Бу концептуал фикрлар ва мулоҳазалар янги Ўзбекистонни учинчи Ренессанс сари етакловчи назария сифатида англаб олиш, уни ҳар томонлама таҳлил этиб, мазмунини идрок этиш ниҳоятда муҳим масаладир.

МУҲОКАМА ВА НАТИЖАЛАР

Ижтимоий соҳа - барча йўналишларида туб ислохотларни ўтказишнинг замини, зарур шарт-шароити, жумладан, ижтимоий-сиёсий барқарорликнинг асосидир. Ижтимоий соҳада яхши замин тайёрланмаса, иқтисодий ва сиёсий ислохотлар яхши натижа бермайди, ҳатто жамиятда барқарорлик бузилиб, ислохотларни ўтказиш имкониятлари пасайиб кетади. Бошқа томондан иқтисодиётда ҳамда давлат, жамият қурилишида ўзгаришлар, ислохотлар ўтказилмаса, ижтимоий соҳа ҳам ривожланмайди. “Биз бунини ижтимоий адолат тўғрисида гапирганда, маънавият ва ахлоқни қайта тиклаш тўғрисида гапирганда эсдан чиқармаслигимиз керак. Ва энг муҳими, маърифатсиз, илм-фансиз эркин демократик жамият, келажагимизни кура олмаймиз, деб гапирганда эсдан чиқармаслигимиз керак» [5, С.181].

Ёш авлод тарбиясига устувор эътибор бериш ислохотлар назариясидан, стратегиясидан, иккинчидан эса мамлакатнинг, миллатнинг эртанги келажаги тўғрисида қайғуришидан келиб чиқади. Бозор муносабатларини, демократик меъёрларни одамларнинг дунёқарашини, тафаккурини ўзгартирмасдан ҳаётга татбиқ этиб бўлмайди. Биз бугун ўтиш даврининг қийинчиликларига қарамасдан, келажагимиз бунёдкори бўлган ёшлар, фарзандларимиз маънавий камолоти ва жисмоний соғлиги, миллатнинг соғлиги тўғрисида қайғурмоқдамиз.

Ўзбекистонда маънавий ислохотлар трансформацияси, миллий ғояни ривожлантириш қуйидаги негизларга асосланади. Бу негизлар:

- умуминсоний қадриятларга содиқлик;
- халқимизнинг маънавий меросини мустаҳкамлаш ва ривожлантириш;
- инсоннинг ўз имкониятларини намоён қилиши;
- ватанпарварлик. [6, С.186]

Халқнинг маънавий руҳини мустаҳкамлашнинг, миллий маданиятнинг ўзига хослигини, таълим ва илм-фандаги миллий анъаналарни тиклашнинг ва замон талабларида ривожлантиришнинг ислохотлар учун, мустақил тараққиёт ва келажак учун аҳамияти айнан шуларда намоён бўлади.

Юқорида таъкидланганидек, одамларнинг онги, тафаккурини ўзгартириш, маънавият масалаларини ислохотлар, миллий юксалиш ва тараққиёт билан боғлаб уларни кенгайтириб чуқурлаштириб бориш ҳозирги давр маънавий ислохотлар трансформациясини шакллантириб беради. Биз бугун «Мафкура масаласида нима қилимиз? Мафкурани ўзгартиришда, уни ривожлантиришда ким нима қилиши керак?» деган саволларга жавоб излашимиз даркор.

Шу билан бирга у халқимизда умуминсоний қадриятларга асосланиб, жаҳон ҳамжамиятида янги Ўзбекистон маънавий қиёфасини шакллантириб, давлатлар орасида тенг ҳуқуқли ўрин эгаллашига доимий интилиш ҳиссини тарбияламоғи керак. Маънавият ва миллий ғоя масаласи ислохотлар назариясининг таркибий гуманитар қисмини, ислохотларнинг илмий-интеллектуал негизини ташкил қилади.

Бутун жамиятни, унинг барча ижтимоий қатламларини, табақаларини, турли этник гуруҳларини бирлаштира оладиган ғоя ва мафкурани ривожлантиришни даврнинг ўзи талаб қилмоқда. Чунки бирлаштирувчи ғоясиз, ижтимоий мўлжал кўрсатувчи, юксак мақсадларни тушунтириб берувчи мафкурасиз жамиятда парокандалик юз бериши мумкин.

Шу маънода, миллий ғоянинг бош мақсади ҳам одамларни ягона мақсад йўлида бирлаштиришдан иборат. ““Миллий тикланишдан – миллий юксалиш сари” деган концептуал давлаткор ғоя ҳаётимизга тобора чуқур кириб бормоқда. Биз айни шу асосда халқимиз ҳаётини тубдан яхшилаш, инсон ҳуқуқ ва эркинликлари, қонун устуворлиги ва ижтимоий адолатни таъминлаш, инновацион тараққиёт борасида муҳим қадамларни қўймоқдамиз” [7].

Миллий маънавий қадриятлар инсонни ўзлигини, миллий гуруҳ, ифтихор ва ислохотларга дахлдорлик руҳида тарбиялаш, миллий ва умуминсоний қадриятларга асосланиб комил инсон бўлиб вояга етишига хизмат қилса, “оммавий маданият” ёшлар ўртасида худбинлик, масъулиятсизлик, гедонистик туйғуларга берилиш натижасида, алкоголизм, гиёҳвандлик ва бошқа ахлоқий бузукликлар сабабчисига айланди. Бу каби иллатларни фақат ва фақат буюк мутафаккирларнинг бебаҳо маънавий мероси, умуминсоний қадриятлар шарқона ахлоқ-одоб қоидалари билан бартараф этиш, инсониятни маънавий қашшоқлик инқирозидан асраш мумкин. Шу боисдан ҳам “Ёшларга оид давлат сиёсати тўғрисидаги” Қонуннинг 5-моддасида: “ёшларни ватанпарварлик, фуқаролик туйғуси, бағрикенглик, қонунларга, миллий ва умуминсоний қадриятларга ҳурмат руҳида, зарарли таъсирлар ва оқимларга қарши тура оладиган, ҳаётга бўлган қатъий ишонч ва қарашларга эга қилиб тарбиялаш; ёшларни ахлоқий негизларни бузишга олиб келадиган хатти-ҳаракатлардан, терроризм ва диний экстремизм, сепаратизм, фундаментализм, зўравонлик ва шафқатсизлик ғояларидан ҳимоя қилиш”, - зарурлиги белгилаб қўйилган. [8, С.4]

Таъкидлаш жоизки, миллий ғоя даставвал бирлаштириш моҳиятига эга бўлган мақсадларни тақозо этади. Ёшларда ҳақиқатга мойиллик юқори бўлади, сохтакорлик, кўзбўямачилик, сўз билан амалиёти бошқа кимсалардан жирканади, нафратланувчи руҳияти кучли бўлади. Ёш авлод онгига миллий мафкуранинг ижтимоий адолат ҳақидаги ғояларини сингдиришда Абу Наср Форобийнинг “Фозил одамлар шаҳри”, Юсуф Хос Ҳожибнинг “Қутудғу билиг”, Низомулмулкнинг “Сиёсатнома”, Амир Темур “Тузуқлари”, Алишер Навоийнинг “Маҳбуб ул-қулуб” номли машҳур асарлари тарихий-илмий манба бўлиб хизмат қилади. [9]

Ижтимоий-иқтисодий ислохотларнинг янгиланиши, жамиятнинг модернизациялашуви шароитида миллий ғоянинг қуйидаги жиҳатларини алоҳида қайд этиш лозим:

- жамиятнинг ўзгариши жараёнида миллий хусусиятларни тушуниш ва миллатни ривожлантириш йўллари излаш омили сифатида;
- ўтиш давридаги жамиятнинг сиёсий бирлашувининг таъминловчи ғоя сифатида. [10, С.221]

Умуман олганда, миллий ғоя миллатнинг моҳияти, унинг мақсад ва вазифаларини ўзида ифодаб беради. Модернизациялашув ва янгиланишлар жараёнида жамиятда бўлинишнинг олдини олиш учун давлат маънавий кадриятларни асраб-авайлаш, қўллаб-қувватлаш мақсадида миллий ғояни ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратиши зарур.

Мамлакатимизда миллий ғоя ва мафкуранинг бутун бир яхлит тизимини ишлаб чиқишга доир вазифалар Президентимиз Ш.Мирзиёевнинг қатор маъруза ва учрашувларида, қарор ва фармонларида белгилаб берилди. Демак, янги Ўзбекистоннинг учинчи Ренессанс сари етакловчи миллий ғояси ва мафкураси учун дастлабки қадамлар ташланди. Миллий ғоя ва мафкура янгиланиб туриши, иқтисодий ислохотларга нафақат ҳамоҳанг, шу билан бирга уни самарадорлигини таъминловчи маънавий мотивга айланиши даркор. Йўқса, уни маҳдудлик, сийқаси чиққан лаганбардорликка мойил “қарсак”дан фарқи қолмайди. Жамият олдида турган вазифалар, шарт-шароит ўзгариши миллий ғоянинг асосий тамойилларини янгилашга ва ривожлантиришга асос бўлади.

Миллий ғоя ва мафкура ҳамжиҳатлик ва миллий тараққиёт йўлини белгилаб берувчи қарашлар ва кадриятларга асосланади. Миллий ғоя ва мафкуранинг шаклланиши — миллатнинг юксалиши, ўзлигини англаши, айна вақтда мустақиллик тафаккурининг қарор топиши ҳамдир.

Маънавий тикланиш, миллий ўзликни англаш, ўтмиш тарихимизни, тарихий хотирамизни, аجدодларимиз, диний ва дунёвий алломаларимизнинг жаҳон маданиятига қўшган ҳиссасини англаб олиш, ислом дини ва маданияти кадриятларини тиклаш юзасидан ўта муҳим ва улкан одимлар қўйилди.

Маънавият ва миллий ғояни ривожлантириш концепциясини яратишда асосий вазифа одамларни мустақил фикрлашга ўргатиш, ўзига ишончини ортгириш, инсонга, тараққиётга юксак идеалларга мўлжал олишга ёрдам берадиган маънавий-интеллектуал асосларни яратишдир.

Маънавият жуда нозик тарбиявий соҳа. Тарбия, ахлоқ, ислом дини, маданий-маънавий меросни, жумладан, ноёб тарихий ёдгорликларни сақлаш, миллий бойлигимиз ҳисобланган санъат асарларини излаб топиш тарих ва маданиятни, қадимий урф- одатларимизни боғчадан то олий ўқув юртларигача бўлган таълим-тарбия тизимида ўрганиш зарурати мавжуд.

ХУЛОСА

Умуман олганда жамият фаолиятида, хусусан, Ўзбекистоннинг бугунги янги тараққиёт босқичида миллий ғоя концептуал аҳамиятга эга бўлиб, у бўлмаса:

- жамият ўз йўлини йўкотади;
- бегона мафкура ҳукмронлик қилади;
- инсон, авваламбор ёшлар қалби бузғунчи ғоялар билан эгалланади;
- фикр қарамлиги, тафаккур қуллиги вужудга келади ва у ҳар қандай иқтисодий ёки сиёсий қарамликдан кўра даҳшатлироқ. [11, С.204].

Миллий ғоя ва мафкура масаласи кун тартибига қўйилиб, жамиятда турли баҳс ва мунозаралар қизгин давом этаётган бир пайтда шуни таъкидлаш зарурки, кишилар дунёқарашини бошқариш эмас, одамларнинг тафаккурини бойитиш, уни янги маъно ва мазмун билан тўлдириш миллий ҳоя трансформациясида муҳимдир.

Жамиятни маънавий янгилашдан қўзланган бош мақсад — халқ розилигига эришиш, ислохотларнинг инсон манфаатларига хизмат қилиши даркорлигини ифодалаш, аҳоли ижтимоий ҳимоялаш, таълим ва саломатликни таъминлашда, аҳил қўшничилик ва манфаатли ҳамкорлик алоқаларини ўрнатиш каби кўп-кўп муҳим масалалардан иборат. [12]

Жамиятда янгиланиш, маълум бир ривожланиш йўлидан янгича ривожланиш ва тараққиёт йўлига ўтиш даври миллий ўзига хосликга путур етказди ва маънавий-руҳий инқирозини келтириб чиқаради. Маънавий кадриятлар, дунёқараш тизимининг бузилиши, ўзини ўзи кадрлаш туйғусини йўқолиши худбинлик ва индивидуализмнинг кучайиши шунинг оқибатидир. Жамият ҳаётида шахсий манфаатларни ҳаддан зиёд устунликка эришиши, шахсий манфаатларга эришиш йўлидан ҳеч нарсадан қайтмаслик ва инсонийликка тўғри келмаган иллатларни авж олишига сабаб бўлади.

Маънавият - бу инсон онгининг ўзига хос хусусиятидир, у жамият ва табиат билан ўзаро муносабатларда юқори, ички ахлоқий тамойилларни амалий ифодаси сифатида шахс фаолиятида яққол намоён бўлади. Маънавият - бу шахснинг индивидуал воқеликни ва ижтимоий воқеликни боғлайдиган ва шу тариқа хулқ -атвор, фикрлаш, мотивлар ва ҳоказоларнинг идеал тасвирлари маконини ташкил этувчи ижтимоий онг маҳсулидир. Яъни, инсоннинг ўзини ақл-идрокка эга бўлган мавжудот сифатида ўз борлигини чуқур англаш ва уни янги даражасига олиб чиқиши айнан маънавий қадриятлар асосида амалга оширилади. Шундай қилиб, маънавият - бу ички руҳий юксалиш ва борлиқнинг юқори тамойилларига доимий интилиш ва эгоизм инерциясини йўқ қилишдир.

Инсон маънавиятининг моҳияти чексиз ва абадий борлиқда, унинг чекланганлиги ва абадийлигига қарамай, шахсий эркинлик ва масъулият ҳолатига ўтишдан иборатдир. Биз маънавиятнинг моҳиятини тушунишдаги бу ёндашувни қўллаб-қуватлашимиз мумкин, чунки ахлоқий тамойилларга риоя қилиш нафақат диндорларнинг, балки ҳар қандай одамнинг бурчидир, унга яхшилик ва ёмонликни англаш қобилиятини англатади.

Шахснинг маънавий компоненти унинг борлиғи боғлиқ бўлган ички инсоний фазилатларни ривожлантириш даражасида оқилона мавжудот сифатида ўзини янада юксалтиришнинг асоси сифатида намоён бўлади. шу боисдан ҳам Ж.Я.Яхшилиев ва Н.Э.Муҳаммадиевлар таъкидлашларича: «Якка тартибда ғоявий-мафқуравий таълим-тарбия ишларини олиб бориш деб жамоат ташкилотлари, давлат ва нодавлат муассасаларидаги раҳбар, бошлиқ ва мансабдор шахсларнинг ўзига бўйсунувчи ҳар бир ёшни ҳар томонлама ўрганиш, шахсий имкониятларини инобатга олиш асосида унинг онгида озод ва обод Ватанга меҳр-муҳаббат, қонунга ҳурмат туйғусини шакллантириш, инсон ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, йўл қўйилган хато ва камчиликларини тезда тузатиб, тартиб-интизомни мустаҳкамлаш, ҳар қандай қийинчиликларга бардош бериб, тўсиқлардан кўркмасдан ўз хизмат вазифасини ҳалол, бекаму кўст бажаришларини таъминлаш учун мунтазам равишда олиб борадиган фаолиятига айтилади». [13, С.597-598].

Маънавият – инсоннинг, халқнинг, жамиятнинг, давлатнинг буюк бойлиги, куч-қудрат манбаи, маънавиятсиз одамийлик фазилатлари қарор топмайди. Инсон ва маънавият диалектик муштарак ҳодисалардир. Инсон бошқа мавжудотлардан маънавияти – яъни, ақл-заковати, имон-эътиқоди, тили, ахлоқи, диди, нозик ва юксак туйғулари билан фарқ қилади. Маънавиятсиз инсоннинг ўзи шаклланмайди.

Инсон юксалиши учун унинг маънавияти юксалиши керак, инсон комил бўлиши учун у том маънодаги маънавий баркамол шахсга айланиши лозим. Ўз навбатида комил инсон маънавиятни янада ривожлантиради, уни юксак чўққиларга кўтаради. Аксарият хориж олимлари, жамиятшунослар, социологлар, сиёсий партиялари ва давлат арбоблари масаланинг кўпроқ ҳукукий-сиёсий жихатига эътибор қаратади. Маънавий-ахлоқий жихатлар етарлича ҳисобга олинмагани учун аксарият ривожланган Ғарб мамлакатларида халқнинг катта қисмида ислохотларга бефарқлик шаклланган, амалда улар ижтимоий ҳаётдан бегоналашиб қолган.

Ҳозирги даврда маънавий қадриятлар трансформацияси муаммосини ўрганиш ҳозирги замоннинг энг қийин ва долзарб муаммоларидан биридир, чунки маънавий изланишлар ва ўзини англаш усуллари нафақат юксалибгина қолмайди балки ҳаётнинг иқтисодий ва сиёсий соҳалари, лекин бундан ҳам муҳими, миллий-маданий, маънавий муҳит барқарорлигини таъминлашда муҳим аҳамият касб этади. Озод ва обод мамлакат яратиш - жамиятнинг маънавий-ахлоқий соҳасининг муҳим омил ҳисобланади. Барча асосий ахлоқий мазмундаги фалсафий парадигмалар бу ҳаётда ҳақиқат, солиҳлик, тинчлик, севги ва ғайризўравонлик қадриятларини тарғиб қилади. Бу қадриятлар универсалдир, улар шахсий ҳаёт, мартаба, унинг ҳаётийлиги, нормал ривожланиши учун асос бўлиб хизмат қилади.

Хуллас, биринчидан, маънавий қадриятлар трансформацияси ва миллий ғояни ривожлантиришда самарадорликни ошириш мақсадида қуйидаги мезонларнинг ҳисобга олиниши муҳим:

- ёшларнинг сиёсий билимдонлиги ва жамиятдаги ижтимоий фаоллигини ошириш;

- жамият маънавий соғломлаштиришда бевосита ёшларнинг фаоллигини ошириш;
 - жинойтчилик ва ҳуқуқбузарлик ҳолатларини олдини олишда ёшларнинг ташаббускорлигини ошириш;
 - ёшларнинг масъулиятли, эътиқодли, иймонли бўлишларида таълим-тарбия тизимида узлуксиз ислохотлар олиб бориш. [14]

Иккинчидан, маънавий кадриятлар ҳаётимизнинг мазмунини белгилаб беради. Улар фақатгина маълум бир эътиқод тизими ёки диний ғоялар билан боғлиқ ходиса эмас. Маънавий кадриятлар бизнинг ўзимиз билан, бошқа одамлар билан бўлган муносабатларимиз ва шахсий кадриятларимиз тизимининг ривожланишидан келиб чиқади. Маънавий кадриятлар бу ҳаётнинг маъносини қидиришга бўлган интилишларимизда яққол акс этади.

Бу борада қуйидаги вазифаларни амалга ошириш зарур:

- инсонни ижтимоий ҳимоя қилиш, унинг барча ҳуқуқларини, жумладан, меҳнат қилиш, ўқиш, соғлигини ҳимоя қилиш, муносиб турмуш кечириш ҳуқуқларини юзага чиқариш ва соғлом эҳтиёжларини тобора тўлароқ қондириш, ҳаёт сифатини кўтариш;
- маънавий ислохотлар трансформациясида маданий мерос, тарихий хотира, миллий анъаналарни тиклаш ва ривожлантириш, ислом динига тўғри муносабатни шакллантириш;
- маънавий таҳдидларга, мафкуравий хуружларга қарши курашиш, аҳолида мафкуравий иммунитетни кучайтириш;
- миллий ғоя ва мафкурани ривожлантириш концепциясини такомиллаштириш;
- маънавий ислохотларни барча ислохотларнинг — иқтисодий, давлат ва жамият қурилиши, кадрлар сиёсати, ижтимоий сиёсат, мамлакатни модернизация қилиш ва янгилаш, янги инсонни тарбиялашнинг интеллектуал-руҳий негизига айлантириш. [15].

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

ШАРИПОВ А.З. Жаҳон цивилизацияси ва Ўзбекистон истикболининг фалсафий масалалари. // <https://elib.buxdu.uz/index.php/pages/referatlar-mustaqil-ish-kurs-ishi/item/10756-2021-05-20-09-33-33>.

ҚИРҒИЗБОЕВ М. Фукаролик жамият: генезиси, шаклланиши ва ривожланиши. -Т.: Ўзбекистон, 2010. – бет 256

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИ ЯНАДА РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ҲАРАКАТЛАР СТРАТЕГИЯСИ ТЎҒРИСИДА // Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони 07.02.2017 йилдаги ПФ-4947-сон, Кучга кириш санаси 08.02.2017. Манба: «Халқ сўзи», 2017 й., 28 (6722)-сон; ЎР ҚТ, 2017 й., 6-сон, 70-модда

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ШАВКАТ МИРЗИЁЕВНИНГ ОЛИЙ МАЖЛИСГА МУРОЖААТНОМАСИ. // <https://president.uz/uz/lists/view/4057>

КАРИМОВ И.А. Бунёдкорлик йўлидан. Асарлар. 4-жидд. - Т.: Ўзбекистон, 1996. -бет 344.

ЭРКАЕВ А. Ўзбекистон йўли. Т.: Маънавият, 2011. – бет 282.

ПРЕЗИДЕНТ ШАВКАТ МИРЗИЁЕВНИНГ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МУСТАҚИЛЛИГИНИНГ ЙИГИРМА ТЎҚҚИЗ ЙИЛЛИГИГА БАҒИШЛАНГАН ТАНТАНАЛИ МАРОСИМДАГИ НУТҚИ. // <https://president.uz/uz/lists/view/3824>

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ЁШЛАРГА ОИД ДАВЛАТ СИЁСАТИ ТЎҒРИСИДАГИ ҚОНУНИ. – Т.:Адолат, 2016. – бет 4.

ОТАМУРОДОВ С. Глобаллашув: миллати и асраш масъулияти (сиёсий-фалсафий қирралари). – Т.: Ўзбекистон, 2018. – бет 352

ШАРИПОВ А.З. Ижтимоий ҳамкорлик – барқарорлик омили. -Т.: Академия, 2011. – бет 86

НАЗАРОВ Қ. Жаҳон фалсафаси қомуси. 1-2 жилдлар. - Т.: Ўзбекистон файласуфлари миллий жамияти, 2017.

МИРЗИЁЕВ Ш.М. Жамият ҳаётининг танаси иқтисодиёт бўлса, унинг жони ва руҳи маънавиятдир // <https://president.uz/uz/lists/view/4089>

ЯХШИЛИКОВ Ж.Я., МУҲАММАДИЕВ Н.Э. Миллий ғоя: Ўзбекистонни ривожлантириш стратегияси. Дарслик. – Т.: Чўлпон, 2018. – бет 684

ЎЗБЕКИСТОНДА ЁШЛАРГА ОИД ДАВЛАТ СИЁСАТИНИ 2025 ЙИЛГАЧА РИВОЖЛАНТИРИШ КОНЦЕПЦИЯСИНИ ТАСДИҚЛАШ ТЎҒРИСИДА. // Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори 18.01.2021 йилдаги 23-сон, Кучга кириш санаси 19.01.2021. Манба: ҚММБ, 2021 й., 09/21/23/0056-сон

МАЪНАВИЙ-МАЪРИФИЙ ИШЛАР ТИЗИМИНИ ТУБДАН ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЧОРА-ТАДБИРЛАРИ ТЎҒРИСИДА. // Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори 26.03.2021 йилдаги ПҚ-5040-сон, Кучга кириш санаси 26.03.2021. Манба: ҚММБ, 26.03.2021 й., 07/21/5040/0243-сон

БИБЛИОГРАФИЯ

- ШАРИПОВ А.З. Философские проблемы мировой цивилизации и будущего Узбекистана. // <https://elib.buxdu.uz/index.php/pages/referatlar-mustaqil-ish-kurs-ishi/item/10756-2021-05-20-09-33-33> (
- КИРГИЗБОЕВ М. Гражданское общество: генезис, становление и развитие. -Т.: Узбекистан, 2010. - 256 с.
- О СТРАТЕГИИ ДЕЙСТВИЙ ПО ДАЛЬНЕЙШЕМУ РАЗВИТИЮ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН // Указ Президента Республики Узбекистан № ПФ-4947 от 07.02.2017, дата вступления в силу 08.02.2017. Источник: Народное слово, 2017, № 28 (6722); OR QT, 2017, №6, ст.
- ОБРАЩЕНИЕ ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН ШАВКАТА МИРЗИЕВА Олий Мажлису. // <https://president.uz/uz/lists/view/4057>
- КАРИМОВ И.А. По пути созидания. 4-том. - Т.: Узбекистан, 1996. -бет 344
- ЭРКАЕВ А. Путь Узбекистана. Т.: Манавият, 2011. - 282 с.
- ВЫСТУПЛЕНИЕ ПРЕЗИДЕНТА ШАВКАТА МИРЗИЕВА НА ЦЕРЕМОНИИ, ПОСВЯЩЕННОЙ ДВАДЦАТЬ ДЕВЯТОЙ ЛЕТ НЕЗАВИСИМОСТИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН. // <https://president.uz/uz/lists/view/3824>
- ЗАКОН РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН О МОЛОДЕЖНОЙ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКЕ. - Т.: Адолат, 2016. - стр. 4. (Закон Республики Узбекистан о государственной молодежной политике. - Т.: Адолат, 2016. - стр. 4.)
- ОТАМУРОДОВ С. Глобализация: ответственность за сохранение нации (политический и философский аспекты). - Т.: Узбекистан, 2018. - 352 с.
- ШАРИПОВ А.З. Социальное партнерство - фактор стабильности. -Т.: Академия, 2011. - 86 с.
- НАЗАРОВ К. Энциклопедия мировой философии. 1-2 тома. - Т.: Национальное общество философов Узбекистана, 2017.
- МИРЗИЕВ Ш.М. Если тело общества - это экономика, то его душа - духовность // <https://president.uz/ru/lists/view/4089>
- ЯХШИЛИКОВ Ю.Я., МУХАММАДЬЕВ Н.Е. Национальная идея: Стратегия развития Узбекистана. Учебник. - Т.: Чолпон, 2018. - стр.684
- ОБ УТВЕРЖДЕНИИ КОНЦЕПЦИИ РАЗВИТИЯ ГОСУДАРСТВЕННОЙ МОЛОДЕЖНОЙ ПОЛИТИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ ДО 2025 ГОДА. // Постановление Кабинета Министров Республики Узбекистан № 23 от 18.01.2021, дата вступления в силу 19.01.2021. Источник: ҚММБ, 2021, 21.09.2006
- О МЕРАХ ПО ОПРЕДЕЛЕННОМУ УЛУЧШЕНИЮ СИСТЕМЫ ДУХОВНЫХ И ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ВОПРОСОВ. // Постановление Президента Республики Узбекистан № PQ-5040 от 26 марта 2021 года, дата вступления в силу 26 марта 2021 года. Источник: ҚММБ, 26.03.2021, 21.07.5040/0243

REFERENCES

- SHARIPOV A.Z. Philosophical problems of world civilization and the future of Uzbekistan. // <https://elib.buxdu.uz/index.php/pages/referatlar-mustaqil-ish-kurs-ishi/item/10756-2021-05-20-09-33-33>

- KIRGIZBOEV M. Civil society: genesis, formation and development. -T.: Uzbekistan, 2010 .-- 256 p.
- ON THE STRATEGY OF ACTION FOR THE FURTHER DEVELOPMENT OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN // Decree of the President of the Republic of Uzbekistan No. PF-4947 dated 02/07/2017, effective date 02/08/2017. Source: Narodnoye Slovo, 2017, No. 28 (6722); OR QT, 2017, no. 6, art.
- ADDRESS OF THE PRESIDENT OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN SHAVKAT MIRZIEV to the Oliy Majlis. // <https://president.uz/uz/lists/view/4057>
- I. A. Karimov On the path of creation. 4th volume. - T.: Uzbekistan, 1996.-beta 344
- Erkaev A. The Way of Uzbekistan. T .: Manaviyat, 2011 .-- 282 p.
- SPEECH BY PRESIDENT SHAVKAT MIRZIEV AT THE CEREMONY DEDICATED TO THE TWENTY-NINTH YEARS OF INDEPENDENCE OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN. // <https://president.uz/uz/lists/view/3824>
- LAW OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN ON STATE YOUTH POLICY. - T.: Adolat, 2016. - p. 4. (Law of the Republic of Uzbekistan on state youth policy. - T.: Adolat, 2016. - p. 4.)
- OTAMURODOV S. Globalization: responsibility for the preservation of the nation (political and philosophical aspects). - T .: Uzbekistan, 2018 .-- 352 p.
- SHARIPOV A.Z. Social partnership is a factor of stability. -T.: Academy, 2011 .-- 86 p.
- NAZAROV Q. Encyclopedia of world philosophy. 1-2 volumes. - T.: National Society of Philosophers of Uzbekistan, 2017.
- MIRZIEV SH.M. If the body of society is the economy, then its soul is spirituality // <https://president.uz/ru/lists/view/4089>
- YAHSHILIKOV Y.Y., MUKHAMMADYEV N.E. National idea: Development Strategy of Uzbekistan. Textbook. - T.: Cholpon, 2018 .-- p. 684
- ON APPROVAL OF THE CONCEPT OF DEVELOPMENT OF STATE YOUTH POLICY IN UZBEKISTAN TILL 2025. // Resolution of the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan No. 23 dated 01/18/2021, effective date 01/19/2021. Source: QMMB, 2021, 21.09.2006
- ABOUT MEASURES FOR A CERTAIN IMPROVEMENT OF THE SYSTEM OF SPIRITUAL AND EDUCATIONAL QUESTIONS. // Resolution of the President of the Republic of Uzbekistan No. PQ-5040 dated March 26, 2021, effective date March 26, 2021. Source: QMMB, 26.03.2021, 21.07.5040/0243